

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

**Студентський науковий гурток «Клуб юних
теоретиків»**

**Студентський науковий гурток «Дискусійний
клуб «De jure!»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

16 листопада 2023 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVI
Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / Укладачка:
Віра Качур. К., 2023. 234 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**

Москальова Валерія

студентка 2 курсу юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України (м. Київ)

Аналіз місця та ролі жінки в ОУН-УПА. Гендерні аспекти*

На противагу тому, що діяльність ОУН-УПА асоціюється майже виключно з повстанською діяльністю чоловіків, можемо впевнено сказати, що жінки теж мали місце та чималу роль у визвольній боротьбі української нації. Тому є доречним більш детально розглянути жіночу діяльність в лавах українських повстанців.

Досліджуючи участь жінок у повстанській війні, яку вели українські націоналісти, зробимо спробу, визначити, яке саме місце українські націоналісти відводили жінці в рамках свого руху та в майбутній державі, розглянемо деякі з історичних та науково-публіцистичних підходів і концепцій, які осмислюють участь жінок в УПА й війні загалом.

Серед українських дослідниць жінки треба виокремити Марту Богачевську-Хом'як. Вона приділяє увагу безпосередньо мотивам вступу жінок до ОУН, зазначаючи, що у 20-х—30-х рр. ХХ ст. молоді українки прагнули долучитися до націоналістичного руху, бо почувалися дискримінованими не стільки як жінки, скільки як українки.[1,с.217] Леся Онишко, сучасна дослідниця, у статті «Роль жінки в українському національно-визвольному русі середини ХХ століття» погоджується з такою думкою Богачевської-Хом'як.[4,с.33] Її особлива заслуга — фактологічне дослідження ролі жінки в структурах ОУН і УПА. Цікавою є художньо-публіцистична робота цієї дослідниці «Катерина Зарицька: Молитва до сина», присвячена організаторці Українського Червоного Хреста (УЧХ), зв'язковій командира УПА Р. Шухевича.

Жінки виконували обов'язки фармацевтів, лікарів-хірургів, без наркозу робили повстанцям складні операції, при нападах противника на шпиталі збройно захищали поранених, заготовляли харчі, самі робили ліки і перев'язочний матеріал. Жінки-друкарки при поганому освітленні, у криївках, позбавлених усяких вигод, щоденно друкували та передруковували сотні листівок і брошур. А коли їх виявляв противник — стрілялися або підривалися гранатами.

Зв'язкові, щоб виконати завдання, долали пішки величезні відстані, передавали з рук у руки секретну інформацію і пошту, супроводжували обози з провіантом. Фактично, вище перераховані допоміжні функції жінок були одними з головних і найбільш цінуваних. [5,с.115]

Зокрема, розглядаючи стосунки між чоловіками та жінками у партизанських «помешканнях», ми дійшли висновку, що повстанська криївка (бункер) була модифікацією патріархальної хати. У повстанському

---

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України Світлана Ковальова

прихистку чоловік та жінка виконують свої типові ролі: жінка — як домогосподиня, чоловік — як захисник-здобувач. Навряд чи самі дівчата ображалися за таке трактування їхньої участі у боротьбі. Хоча в критичний момент — енкаведистське переслідування — могла з'явитися й причина для нарікань — хлопці не давали зброї.

Одна із повстанок так описала некомфортні умови перебування в криївці: «Хто не був у криївці, той і не уявляє собі всіх труднощів, які доводиться в таких умовах долати, особливо жінкам — через обмеження у воді». Жіноча гігієна утруднювалася не тільки відсутністю достатньої кількості води, а й присутністю сусідів-чоловіків: «Навіть якщо й митися, то тільки ваткою зі спиртом [...] то тільки взимку, бо влітку ми знаходили воду в потічках, так що там і прали все необхідне і милися. Були випадки, що й сніг топили для приготування їжі [...]». [2,с.201]

Тепер розгляньмо деякі приклади. Войовничість М. Савчин і її подруги Катерини (обидві — дружини упівських командирів) закінчувалась перед дверима бункера. Немовби після роботи, Катерина спускалась до криївки і переодягалась, перевтілюючись у витончену леді. Думки її щодо жіночих прав і можливостей так дивували Марію, що та інколи навіть називала її «феміністкою». Але в одному подруги були солідарними — у розумінні того, що, ставши дружинами своїх командирів, вони перестали бути рівними з іншими повстанцями, вони втратили право голосу в чоловічій бесіді з командиром. Існував, як згадує М. Савчин, «неписаний закон», який забороняв дружині втручатись у чоловічі справи. Якщо вона про щось говорила, то присутні сприймали її думки за опінії командира, а це, звичайно, її пригнічувало. Катерині ж доводилося майже завжди дотримуватися формальних стосунків із чоловіком, оскільки він не хотів, щоб рядові бійці відчували сум за жінкою. [3,с.25]

Отже, патріархальна родина приховувала пастку нерівності і другорядності для одруженої жінки-повстанки.

Підводячи підсумок усїєї вищенаведеної інформації, можна сказати, що, постійно перебуваючи в екстремальних обставинах, жінка дістає право на самостійність. Завдяки швидкій адаптації жінок та підтримці в цьому з боку чоловіків вони не могли обмежитися технічними та медичними ролями, хоча націоналістичний рух важко приймав феміністичні вимоги рівності. Тобто, можемо впевнено зробити висновок, що жінки протягом усїєї національно-визвольної боротьби займали неабияке місце в лавах повстанців, не поступаючись сміливістю та жагою до боротьби чоловікам. Значну тенденцію вступу жінок у лави українського війська ми можемо спостерігати й сьогодні – чисельність жінок в ЗСУ вражає. Вони, як і українські повстанки УПА, твердо стоять на обороні рідної землі ні чим не гірше за чоловіків.

Література

1. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому. Жінки в громадському житті України. 1884-1939. - К.: Либідь, 1995. - 424 с.
2. Літопис УПА. – Т. 32. – С. 320
3. Літопис УПА. – Т. 28. – С. 98.

4. Онишко Л. Роль жінки в українському національно-визвольному русі середини ХХ століття. Український визвольний рух: До 75-ліття Організації Українських Націоналістів. Зб. 3. Львів, 2004. С. 30–38

5. Савка Б. А смерть їх безсмертям зустріла. Тернопіль, 2003.- 332 с.